

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Sivunen, Nina; Juva, Petra

Title: Kuurot maahanmuuttajaopiskelijat Suomen kotoutumiskoulutuksessa

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Kieliverkosto ja kirjoittajat, 2021

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Sivunen, N., & Juva, P. (2021). Kuurot maahanmuuttajaopiskelijat Suomen kotoutumiskoulutuksessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12(5).
<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2021/kuurot-maahanmuuttajaopiskelijat-suomen-kotoutumiskoulutuksessa>

Kuurot maahanmuuttajaopiskelijat Suomen kotoutumiskoulutuksessa

Käsitlemme artikkelissa kuurojen maahanmuuttajien opiskeluun ja kotoutumiseen liittyviä haasteita Suomessa. Artikkelimme pohjautuu Sivusen väitöskirjatutkimukseen, jossa hän tutkii kuurojen turvapaikanhakijoiden kokemuksia asumisesta ja elämisestä vastaanotokeskuksissa vuosina 2015–2017 sekä Juvan ja muiden kuurojen kansanopistossa työskentelevien opettajien omiin kokemuksiin ja havaintoihin kuurojen maahanmuuttajaopiskelijoiden opettamisesta kotoutumiskoulutuksessa.

Julkaistu: 6. lokakuuta 2021 | Kirjoittanut: Nina Sivunen ja Petra Juva

Kotoutumisen kielelliset haasteet

Kuurot ovat yhteiskunnallisesti hyvin heikossa ja haavoittuvassa asemassa eri puolilla maailmaa, ja heiltä on usein estetty pääsy muun muassa koulutukseen (WHO, 2011). Nimettyjen viitottujen kielten sijasta kuurot kommunikoivat yhteiskunnassa ja jopa perheensä kanssa käyttäen erilaisia kielellisiä ja semioottisia resursseja, kuten esimerkiksi eleitä, osoituksia ja kotiviittomia (ks. esim. Sivunen, 2019). Yhteiskunnallinen keskustelu ja viestintä pohjautuu edelleen vahvasti puhutuille kielille. Kuurolla henkilöllä ei ole yhdenvertaista mahdollisuutta päästä osalliseksi yhteiskunnalliseen keskusteluun, jos tiedonsaantia ei tarjota viitotulla kielellä ja/tai kirjoitetulla kielellä. Esimerkiksi, jos uutisia tai televisio-ohjelmia ei tekstitetä tai käännetä viitotuille kielille, henkilön tietotaito ja ymmärrys ajankohtaisista yhteiskunnallisista asioista jäävät herkästi heikoiksi tai olemattomiksi. Monet kuurot maahanmuuttajat Suomessa tulevat sellaisista maista, joissa heillä ei ole yhdenvertaista mahdollisuutta esteettömään viestintään sekä tiedonsaantiin. Monet Suomessa asuvat kuurot maahanmuuttajat tarvitsevat tietoa selkoviittomilla.

Suomen tai ruotsin kielen osaamista on pidetty yhtenä keskeisimmistä edellytyksistä kotoutumiselle suomalaisen yhteiskuntaan (Pöyhönen, Suni & Tarnanen, 2019), ja kotoutumislaisissa (L 2010/1386, 11 §) todetaan, että *”kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksesta”*. Kuurojen maahanmuuttajien näkökulmasta suomen tai ruotsin kielen opetuksen lisäksi voitaisiin opettaa suomalaista viittomakieltä, vaikka

se ei olisikaan heidän äidinkielsä tai ensikielsä. Sivusen (2021) tutkimuksessa todettiin, että (äidin)kieli käsitteenä oli kuuroille turvapaikanhakijoille vieras ja abstrakti: käsillä viittominen nähtiin toimintana eikä niinkään kielenä, joka omistetaan (oma kieli, äidinkieli).

Maailmanlaajuisesti vain 10 prosenttia kuuroista on saanut ylipäättään koulutusta ja vain noin 2 prosenttia länsimaissa asuvista kuuroista on saanut opetusta viitotulla kielellä (Haualand & Allen, 2009). Suurin osa kuuroista ei omaksu maansa nimettyä viitottua kieltä automaattisesti, sillä heistä yli 95 prosenttia syntyy kuuleville vanhemmille, joista valtaosalle viittomakieli on tuntematon (Mitchell & Karchmer, 2004).

Suomen kotoutumispoliitiikan tavoitteena on integroida maahanmuuttajat suomalaiseen yhteiskuntaan. Yksi kotoutumispoliitiikan käytännön toimista on tarjota kotoutumiskoulutusta kielellisten ja muiden valmiuksien edistämiseksi niin, että se antaisi maahanmuuttajille edellytykset jatko-opintoihin ja työelämään. Maahanmuuttajien monikielisyys ja erilaisten toimijuuksien tunnistaminen sekä tukeminen on kuitenkin marginaalisessa asemassa (Pöyhönen, Suni & Tarnanen, 2019).

Kuurojen kansanopisto monenlaisten kuurojen maahanmuuttajien kotouttajana

Kuurojen kansanopisto Helsingissä on ainoa oppilaitos Suomessa, joka tarjoaa viittomakielistä kotoutumiskoulutusta kuuroille maahanmuuttajille. Ensimmäiset kuurot maahanmuuttajataustaiset opiskelijat aloittivat opiskelun kansanopistossa 1980-luvun loppupuolella. Vuonna 2008 perustettiin kuuroille maahanmuuttajille tarkoitettu koulutus. Vuosina 2020–2021 opistossa oli 35 kuuroa opiskelijaa 18 eri maasta. Opiskelijat ovat erilaisista taustoista, esimerkiksi osa heistä on turvapaikanhakijoita.

Kuva 1. Heidi Koivisto Robertson.

Kuurojen kansanopisto on Kuurojen Liiton ylläpitämä, ja sen taustalla on liiton monikulttuuriset arvot ja kansainvälinen edunvalvontatyö. Kansanopiston opiskelu- ja kieliympäristö on viittomakielinen, sillä samassa rakennuksessa toimii muun muassa Kuurojen Liitto ja suomalaisen viittomakielen tulkkiopetus. Kansanopiston työntekijöistä yli puolet on äidinkieltään viittomakielisiä. Opiskelijat saavat heiltä vahvan kieli- ja roolimallin sekä lisäävät tietoisuuttaan viittomakielistä (ks. esim. Sivunen, 2021).

Kotoutumislain mukaan kunnat vastaavat maahanmuuttajien kotoutumisesta, mutta kaikkia kuuroja maahanmuuttajia ei kuitenkaan ohjata Kuurojen kansanopistoon Helsinkiin saamaan viittomakielistä kotoutumiskoulutusta, vaan he opiskelevat omissa kotikunnissaan viittomakielen tulkkiopetuksella (ks. esim. Hartikainen, 2011) tai joskus jopa ilman viittomakielen tulkkausta. Kuuroilla maahanmuuttajilla saattaa olla suuria haasteita puhekielisissä ja tulkatuissa kotoutumiskoulutuksissa, koska heidän kielitaitonsa viittomakielisissä ja kirjoitetuissa kielissä voivat vaihdella suuresti. Opiskelu viittomakielen tulkkauksen välityksellä on usein kuuroille viittomakieliselle opiskelijalle melko kuormittavaa myös siksi, että hänen tulee seurata samanaikaisesti tulkkausta ja opetuksessa käytettäviä materiaaleja sekä mahdollisesti kirjoittaa muistiinpanoja viittomakieltä kirjoitetulle kielelle. Lisäksi suomalaisen viittomakielen tulkkauspalvelu ja tulkin käyttö on suurelle osalle kuuroista maahanmuuttajista uutta ja tuntematonta (ks. esim. Sivunen, 2019).

Suomeen saapuvat kuurot maahanmuuttajat ovat kieli- ja koulutustaustaltaan hyvin heterogeenisiä. Kuurojen kansanopiston kotoutumiskoulutussuunnitelmassa suomalaisen viittomakielen taidon omaksuminen ja hallitseminen koetaan hyvin tärkeäksi ja ensisijaiseksi tavoitteeksi niille kuuroille maahanmuuttajille, joilla on lyhyt koulutustausta ja alkava kielitaito. Kuurojen kansanopistossa keskitytään alkuvaiheessa opettamaan maahanmuuttajille suomalaista viittomakieltä, ja usein opiskelijoiden kielikäsitteet ja tietoisuus viitotuista kielistä muokkautuvat opetuksen myötä (ks. esim. Sivunen, 2021). Viitottuihin kieliin on kohdistunut kielteisiä diskursseja ja asenteita kuurojen yhteisön sisältä sekä sen ulkopuolisilta toimijoilta (Haualand & Holmström, 2019), ja Sivusen (2021) tutkimuksessa kuurot turvapaikanhakijat ovat myös kokeneet häpeää omista aikaisemmista kielikäytännöistään, jotka olivat eleitä ja kotiviittomia.

Kuurojen kansanopistossa kuurot maahanmuuttajat opiskelevat kahta uutta kieltä eli suomalaista viittomakieltä ja suomen kieltä. Suomen kielen opiskelu on tärkeää, mutta suomalaisen viittomakielen oppiminen on kaikille ensisijainen tavoite. Niille opiskelijoille, joilla on heikko kielitaito kirjoitetussa ja viitotussa kielessä, opetetaan ensisijaisesti suomalaista viittomakieltä. Sen sijaan niille, joilla on vahva lähtömaan viitotun sekä kirjoitetun kielen taito, opetetaan suomalaista viittomakieltä ja suomen kieltä samanaikaisesti viittomakielisessä formaalissa opetuksessa ja viittomakielisessä ympäristössä.

Kuva 2. Heidi Koivisto Robertson.

Kuurojen kansanopiston kotoutumiskoulutuksen opettajien on haasteellista toteuttaa kotoutumissuunnitelman tavoitteita lyhyessä ajassa, koska joillakin opiskelijoilla on heikko kielitaitopohja viittotuissa ja kirjoitetuissa kielissä, ja he ovat saaneet hyvin vähäisen koulutuksen tai eivät ole koskaan käyneet koulua lähtömaissaan. Eritasoiset ja -taustaiset opiskelijat tuovat oman haasteensa myös opetukseen ja opetus- ja oppimateriaalien suunnitteluun sekä valmisteluun. Valitettavasti harvat maahanmuuttajaopiskelijat saavat kotikunniltaan Kuurojen kansanopistoon oman henkilökohtaisen avustajan opiskelunsa tueksi. Avustaja selittää opetettavia asioita uudestaan viittomalla ja esittämällä asioita konkreettisesti ja pilkkoo erilaiset tehtävät osiin. Esimerkiksi abstraktien asioiden omaksuminen, kuten ajan käsite kellonaikoinen, on joillekin kuuroille maahanmuuttajaopiskelijoille vaikeaa.

Kieltenopiskelun lisäksi opiskelijat opiskelevat suomalaisen yhteiskunnan ja suomalaisen viittomakielisen yhteisön kulttuuria, arvoja ja historiaa. Kielten opettamisen ja muiden opettavien aiheiden lisäksi on Kuurojen kansanopistossa todettu tärkeäksi opettaa kuuron viittomakielisen henkilön erilaisista oikeuksista Suomessa, kuten esimerkiksi yhdenvertaisuudesta ja oikeudesta käyttää tulkkauspalvelua, joka on yksi kuurojen tärkeimmistä oikeuksista. Kansanopistossa on todettu myös tärkeäksi esitellä kuuroille maahanmuuttajaopiskelijoille Suomessa erilaisia viittomakielisiä palveluja tarjoavia tahoja, joista voi pyytää apua, neuvoa ja ohjausta. Lisäksi opiskelijoita kannustetaan osallistumaan näiden tahojen järjestämiin erilaisiin koulutuksiin ja tapahtumiin. Näitä viittomakielisiä palveluja tarjoavia tahoja on Suomessa kuitenkin vain muutama, kuten esimerkiksi Kuurojen Liitto ja Kuurojen Palvelusäätiö.

Kuurojen kansanopistossa on ollut haasteita saada joitakin maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita ymmärtämään, että kielten ja yhteiskunnallisten asioiden opiskelu on tärkeää suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen näkökulmasta. Tämä johtunee siitä, että useilla Kuurojen kansanopiston kuuroilla maahanmuuttajaopiskelijoilla on heikot taidot oma-aloitteisuuteen ja itseohjautuvuuteen ja heillä on puutteelliset opiskelutekniikat. He turhautuvat herkästi, kun kaikkea ei omaksuta ja opita nopeasti, vaan oppiminen vaatii aikaa. Useat opiskelijat haluavat mennä opiskelun sijasta mahdollisimman pian työelämään ansaitakseen elantonsa. Suurin osa kuuroista maahanmuuttajaopiskelijoista opiskelee Kuurojen kansanopistossa keskimäärin kolme vuotta riippuen yksilöllisistä tarpeista, mutta valitettavasti useille opiskelu Kuurojen kansanopistossa jää hyvin lyhyeksi ja keskeneräiseksi.

Suomalaisen viittomakielen merkitys yhteiskuntaan integroitumisessa

Tulkkauksen järjestäminen viittomakieliselle henkilölle on yhteiskunnallinen järjestelmä, jolla pyritään edistämään kuurojen ihmisten saavutettavuutta ja osallisuutta yhteiskuntaan, vaikka kuuro viittomakielinen haluaisi mieluummin saada suoraa omakielistä palvelua ilman tulkkausta (ks. de Meulder & Haualand, 2019). Kuurot viittomakieliset Suomessa käyttävät tulkkauspalvelua

kaikilla elämänalueilla ja osallistuvat yhteiskunnan tasapuolisena jäsenenä erilaisiin palveluihin ja tapahtumiin. Tulkkauspalvelun käyttöä ja sujuvuutta helpottaa huomattavasti, jos henkilö hallitsee melko hyvin suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä.

Kuurojen kansanopisto opettaa kuuroille maahanmuuttajille sitä, miten tulkkauspalvelu tilataan ja miten sitä käytetään. Kuurojen maahanmuuttajien tulee pärjätä itsenäisesti suomalaisessa yhteiskunnassa käyttäen suomalaisen viittomakielen tulkkia esimerkiksi jatko-opinnoissaan, viranomaisasiointissa ja terveydenhuollossa. Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden viittomakielen taidot lähtömaan viittomakielellä ovat joskus heikot, joten tulkkauksessa voidaan käyttää myös monenlaisia kielellisiä ja semioottisia resursseja, kuten kotiviittomia ja eleitä (ks. esim. Savulahti, 2012; Hannola & Ala-Sippola, 2010). Kuurojen tulkkien käyttö tulkkaustilanteissa, joissa on kielellisiä haasteita, usein helpottavat tulkkauksen sujumista huomattavasti. Kuuroilla viittojilla on erityinen taito ja strategia yhteisymmärryksen rakentamiseen, kuten esimerkiksi ikonisten viittomien ja pantomiimin käyttö (Crasborn & Hiddinga, 2015) sekä eleiden käyttö, jotka liittyvät sen hetkiseen kontekstiin ja ympäristöön (Sivunen & Tapio, 2020).

Viittomakielen tulkin käyttö kotoutumiskoulutuksen jälkeisissä opinnoissa voi olla erittäin haastavaa sellaiselle kuuroille maahanmuuttajalle, jolla suomalaisen viittomakielen omaksuminen ja oppimisprosessi on vielä kesken. Kuurojen kansanopistossa opettajat selittävät opetettavia asioita viitotulla kielellä ja visuaalisesti, kuten kuvien ja videoiden avulla. Opetuksessa ei käytetä viittomakielen tulkkausta. Täten opiskelijat saavat suoraan niin sanottua omakielistä opetusta, vaikkakin uudella, toisella kielellä. Kuurojen kansanopiston luokahuoneessa jotkut opiskelijat käyttävät keskenään omia viitottuja nimettyjä kieliä suomalaisen viittomakielen lisäksi.

Kehittämistarpeita

Me kirjoittajat olemme huolissamme siitä, että kuuroja maahanmuuttajia ei huomioida riittävän hyvin kotoutumiskoulutuksessa ja muissa myöhemmissä opinnoissa ympäri maata. Pohdimme myös sitä, saavatko he riittävästi erityistä tukea kielten ja työelämätaitojen opiskelussa eri tahoilta, joilla ei ole vankkaa tietoa ja kokemusta kuuroista maahanmuuttajista. Kuurojen kansanopistolla on erittäin tärkeä rooli kuurojen maahanmuuttajien kielten opiskelussa ja kotoutumisessa edellä mainitsemiemme syiden vuoksi. Viittomakielinen oppimisympäristö on erittäin tärkeä kuuroille maahanmuuttajalle, sillä siinä hän pystyy harjoittelemaan vuorovaikutustaitoja ja saamaan vertaistukea muilta kuuroilta maahanmuuttajaopiskelijoilta, jotka ovat samassa tilanteessa kuin he itse. Kuurot maahanmuuttajaopiskelijat oppivat asioita parhaiten näkemällä, kokeilemalla ja tekemällä asioita itse.

Kuurojen työttömyys Suomessa on korkea, kolminkertainen valtaväestöön verrattuna (Sivunen, 2020), ja kuurojen maahanmuuttajien kohdalla se on todennäköisesti vielä suurempi. Ihanteellista olisi, jos työelämäänsä motivoituneet kuurot maahanmuuttajat voisivat opiskella ammatteihin, joihin ei tarvita hyvää tai erinomaista kirjallista suomen kielen taitoa, ja he oppisivat ammatteihin visuaalisesti ja toiminnallisesti ns. käsillä-oppipoika-menetelmillä rohkeasti käyttäen kielten lisäksi eleitä ja osoituksia. Nykyisin ammattiopinnoissa tarvitaan kuitenkin tietyn tason

kirjoitetun ja luetun suomen kielen taitoa, jotta ammattitutkinnon pystyy suorittamaan kokonaan. Niillä opiskelijoilla, joilla on erilaisia opiskeluun ja/tai kieleen liittyviä haasteita, voivat suorittaa ammatillisten oppilaitoksien tarjoamia ammatillisia osatutkintoja. Nämä osatutkinnot eivät kuitenkaan johda ammattiin.

Kuurojen maahanmuuttajien kotoutumista helpottaisi, jos heidät ohjattaisiin viittomakieliseen opiskeluympäristöön alkuvaiheessa ja jos heillä olisi mahdollisuus saada palvelua sellaisilta tahoilta, joille viittomakieli ja kuurous ovat tuttuja asioita entuudestaan (Pynnönen, 2010). Kuurot maahanmuuttajat menestyvät hyvin suomalaisessa yhteiskunnassa edellyttäen, että he saavat oikeanlaista ja riittävää tukea, ohjausta ja palvelua kotoutumispolun kaikissa vaiheissa. Puhuttu ja kirjoitettu kieli on kotoutumispolitiikan ytimessä ja suomen ja/tai ruotsin kielen nähdään olevan avain suomalaiseen yhteiskuntaan. Kuuroille maahanmuuttajille suomalaisen viittomakielen omaksuminen ja oppiminen on tärkeää integroitumiseksi suomalaiseen yhteiskuntaan ja viittomakieliseen yhteisöön.

Nina Sivunen on väitöskirjatutkija Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa, Jyväskylän yliopistossa.

Petra Juva on kuurojen maahanmuuttajien opettaja Kuurojen kansanopistossa. Hän vastaa myös kansanopiston täydennyskoulutuksesta.

Lähteet

Crasborn, O. & Hiddinga, A. (2015). The paradox of international sign: The importance of deaf-hearing encounters for deaf-deaf communication across Sign Language borders. Teoksessa M. Friedner & A. Kusters (toim.) *It's a small world: International deaf spaces and encounters*, (s. 59–69). Washington, DC: Gallaudet University Press.

de Meulder, M. & Hualand, H. (2019). Sign language interpreting services. A quick fix for inclusion? *Translation and Interpreting Studies*, 16(1), 19–40. Saatavilla osoitteesta: <https://doi.org/10.1075/tis.18008.dem> (<https://doi.org/10.1075/tis.18008.dem>) (luettu 10.9.2021)

Hannula, T. & Ala-Sippola, S. (2010). Kansainvälistä menoa kotikentällä. *Kielisilta* 3, 12–14.

Hartikainen, S. (2011). Erytistä tukea tarvitsevat maahanmuuttaja-aikuiset – kuvaus Savon ammatti- ja aikuisopiston aikuisten maahanmuuttajien valmentavasta ja kuntouttavasta koulutuksesta. *Erytisopettaja.fi - verkkolehti*. Saatavilla osoitteesta:

<https://erityisopettaja.fi/erityista-tukea-tarvitsevat-maahanmuuttaja-aikuiset-kuvaus-savon-ammatti-ja-aikuisopiston-aikuisten-maahanmuuttajien-valmentavasta-ja-kuntouttavasta-koulutuksesta> (<https://erityisopettaja.fi/erityista-tukea-tarvitsevat-maahanmuuttaja-aikuiset-kuvaus-savon-ammatti-ja-aikuisopiston-aikuisten-maahanmuuttajien-valmentavasta-ja-kuntouttavasta-koulutuksesta>) (luettu 17.8.2021)

Haualand, H. & Allen, C. (2009). *Deaf people and human rights*. Helsinki: World Federation of the Deaf and Swedish National Association of the Deaf.

Haualand, H. & Holmström, I. (2019). When language recognition and language shaming go hand in hand - Sign language ideologies in Sweden and Norway. *Deafness & Education International*, 21, 99–115.

Kuurojen kansanopiston verkkosivut. <https://kuurojenkansanopisto.fi/>
(<https://kuurojenkansanopisto.fi/>) (luettu 10.9.2021)

Mitchell, R. E. & Karchmer, M. A. (2004). Chasing the mythical ten percent: Parental hearing status of deaf and hard of hearing students in the United States. *Sign Language Studies*, 4, 138–163.

Pynnönen, S. (2010). Kuuron maahanmuuttajan kotoutumispolku - kotouttamistyön nykytila ja kehitysnäkymät. Vaasan ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Saatavilla osoitteesta: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22458/Pynnonen_Sirpa.pdf?sequence (https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22458/Pynnonen_Sirpa.pdf?sequence) (luettu 10.9.2021)

Pöyhönen, S., Suni, M. & Tarnanen, M. (2019). Kieli kotouttamispolitiikan ytimessä - aikuiset maahanmuuttajat matkalla työelämään. Teoksessa T. Saarinen, P. Nuolijärvi, S. Pöyhönen & T. Kangasvieri (toim.), *Kieli, koulutus, politiikka. Monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja*. Tampere: Vastapaino, 257–285.

Savulahti, A. (2012). *Interpreting with Immigrant Deaf People: a Qualitative Case Study of an Interpreted Event*. EuMasli thesis. Saatavilla osoitteesta: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012053010705> (<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012053010705>) (luettu 10.9.2021)

Sivunen, N. 2019. An ethnographic study of deaf refugees seeking asylum in Finland. *Societies* 9(1).

Sivunen, N. & Tapio, E. (2020). “Do you understand (me)?” Negotiating mutual understanding by using gaze and environmentally coupled gestures between two deaf signing participants. *Applied Linguistics Review*, aop, 1–22.

Sivunen, N. (2021). Kuurojen turvapaikanhakijoiden kielikäsitteiden muokkautuminen turvapaikkaprosessin aikana. *Puhe ja Kieli*, 41(2), s. 159–178.

Sivunen, U. (2020). Viittomakielinen kuuro saavutettavassa työympäristössä. Saatavilla osoitteesta: <https://www.vates.fi/tyonantajalle/uutisia/viittomakielinen-kuuro-saavutettavassa-tyoymparistossa.html> (<https://www.vates.fi/tyonantajalle/uutisia/viittomakielinen-kuuro-saavutettavassa-tyoymparistossa.html>) (luettu 10.9.2021)

WHO (2011). *World Report on Disability*. Geneva: WHO and the World Bank.
https://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf
(https://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf)

Artikkeliin viittaaminen

Sivunen, N. & Juva, P. (2021). Kuurot maahanmuuttajaopiskelijat Suomen kotoutumiskoulutuksessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12(5). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2021/kuurot-maahanmuuttajaopiskelijat-suomen-kotoutumiskoulutuksessa> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2021/kuurot-maahanmuuttajaopiskelijat-suomen-kotoutumiskoulutuksessa>)